

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tragoediae - Cod. Ettenheim-Münster 27

Seneca, Lucius Annaeus

Basel, [15. Jahrh.]

De senectute

[urn:nbn:de:bsz:31-103078](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-103078)

amicicia esse non potest excepta nichil amicitia pre-
stabilis potestis ut Incipit Iulius de senectute

Iulii de senectute

O Tite si quid ego adiuvero curd ue lenasso huc te
nuc coquit et uersat in pectore fixa et qd erit
premijs licet eud michi uer sibi eisdem affari te
attice quibz affat Flaminium enim ille uix hant ma-
gna cu re / s; plens fidei / quia certe scio non flami-
nium sollicitari te tite sic dies noctesq; Non
eud moderatonez animi tui et equitate / teq; no
cognome sola athenis deportasse / s; humanitate
et prudencia in telligo / et tu suspitor te eisdem rebz
quibz me ipud quicq; in tunc comoueri / quaru con-
plato et maior est / et in aliud temp; differenda
Nuc aut michi uisu est de senectute aliqd ad te
scribere / hoc eud anxi qd michi teud est comue
aut id uigent / aut certe aduentat senectut
et te me ipud lenare uol / et si te quid id modice
at sapient / se omnia et ferre et latuud esse scio
s; michi cu de senectute uelle aliqd scribere tu
otauerebas digno eo uinere / quo utq; uim comu-
niter uteret / michi quid ita iocunda huius libri co-
fecto fuit / ut no mo omib; abster serit senectut mole-
stias / s; effecerit molle / etia; ia et iocunda senectute
Rug; igit; digne sat; laudari philo sophia potere
cu qui pareat omie temp; sine molestia uidetur
degere / s; deceret / et dixim; multa et sepe dicim;
huc libru ad te de senectute in sum / omie aut ser-
monu no tithono aristote; / parid eud esset aucto-
ritat; in fabula / s; in catgomi sermi quo maiorom
auctori bz habere oraco apud que leliud et scipione
facim; admiratez / qd is ta facile senectute ferat / his
q; respondete / illu si eruditi; uidebit; disputare
qua; cosueuit in libris suis attributo litter; grec; quu
constat eud p studio su fuisse in senectute / s; opus est
plura / a eud ipis catthomb sermo explicabit omie
meaz de senectute sententia; / scipio sepe in mero ad-
mirari soleo / cu hoc lelio cu ceberaru ceru tua
excellente / in catgomi pfecta; sapientia; / tu uel maxie

qd' tibi senectute magis graue esse senseris que plerisque
 senibus sic odiosa est. ut omnes se etiam grauius dicat su-
 finire. Cato hanc sane difficilem leli et scipio ad-
 mirari uidentur. quibus enim nichil est inuicis opus ad
 bene beate uiuendum eis omnis etas est grauis. quia aut
 omnia boni a se ipsis petunt. eis nichil mali potest uideri
 qd' nature necessitas afferat. quo ingenere e' in primis
 senectus. Quintus aduipiscit. omnes optat. eadem accusant
 adepti. Tanta inest inconstancia stulticia atq; per-
 uexitas. obrepere ea raris aut qua putauisset. primus
 quis coegit eos falsi putare. Qui enim raris adolescen-
 tia senectus quia pueriue adulescentia obrepit. deinde
 qui minus grauis esset eis senectus si octingetissimum
 annum ageret. q' octogesimo. proterita enim etas qua
 uis longa ad effluxisset nulla consolatio prouocare
 posset stulta senectute. Quo circa si sapientiam meam
 admirari solet. que ut uia digna esset mea opinio
 magis cognouit in hoc sumus sapientes. qd' natura
 optimam ducit sequi. eius parens. et aqua non ueris ste-
 est ad cetera partes etas bene descripte sunt extrin-
 acti. tamq' ab inechi poeta esse neglecti. Et tamen
 necesse fuit aliqd' extremum. etiam tamq' in arborum
 uicis terribis seugibus maturitate esse pestuam q' si
 nichil et caduam. qd' ferens est mollis sapienti-
et est aliud gignat. no bellare ad diu nisi ma-
 ture repugne. Atqui cato gratissimum nob' fuit et
 id plurimum pollicere fecerit. si quo speras et uoluis
 quid certe senes fieri. in multo ante ate didicimus
 quibus facillime caribus in grauescente etate ferre
 possimus. faciam uero leli propterea scipio uenit ut diu
 gratia futurum est. Volunt sane nisi molestum est
cato tamq' longa aliqua uiaq' cofeceret qua nob'
 quoq' incedimus. sic istuc quo puenisti uidere
 quale sit. faciam ut leli potero. Sepe enim in fuis que
 uelis equalium meorum. paret aut ueteri puerbio in
 paribus facillime cogregat. Sive salinator que
puris allius horis consularet mihi ferre equales de-
plorare solebat. tu qd' uoluptatibus careret. sive quibus
uita nulla putaret. tu qd' sperneret ab his aquibus
 essent soluti coli. Quia in multis no id uidebat. am facere qd'

esset accusandum. **N**ā si id culpa senectutis accidere
eadem inveni usu eveniret omnia reliquisq; omnibus
maioribus natu quoro ego multos cognovi senec-
tute sine querela qui se et libidinum vinculis laxa-
tos esse non moleste ferret. nec a suis desperent. **E**t
omni illius modi querelam minoribus est culpa non
metate. Moderati enim et nec difficiles nec inhu-
mam senes tollerabile senectute agunt. In portu-
ritas aut et inhumantat omni etati molesta e-
deligunt dicit Cato. **E**t fortasse dixerit quispiam tibi
propter opes et copias et dignitate tua tollerabile
senectute videri. **I**d aut multum non posse contingere
Cato est istud quid Cato aliud. **E**t nequaquam omnia
Plauto ut Themistocles fecit. Scipio eundem inue-
nio respondisse. **I**d ille dixisset non enim sua. **E**t pro-
prie splendore assensum nec hercule inquit. **S**i
ego Scipio esse ignobilis. nec tu si Athenes sis
esses clarus iniqua fuisset. **I**dem eodem modo de senec-
tute dicitur. nec enim in summa inopia quis esse senec-
tus pro ne sapienti quid nec in sapientia et in summa
repa non gravis. **A**ptissima enim pro Scipio et Cato
pena senectutis artes exercitatosque virtutibus que
in omni etate in te cum diu multumque vixerit inveni-
fuerit. **N**on solum quia in diu deserunt ne extimo
quid tempore etat. **Q**uia quod id quid maximum est
venit et id quia conscientia bene acite in te multorum
que benefactorum recordatio locum dicitur est. **E**go quid
maximum enim qui tarentum recepit senex adolescens
ita dilexi ut equale. **E**xat enim in illo inno ennitate
condita gravitas. nec senectus mores mutaverat
quod colere cepi non admodum grade natu. **E**t tamen
id etate pueritiam anno enim post eo sul primus fuerat
quod nato sum cum eo queto consule adolecentulo miles
ad capua profectus sui quintoque anno post ad tarentum
questor. **P**oennde edilis quadriennio post factus
procurator. **Q**ue magistratu gessi consulibus Tuditanus et
Cethegus. **I**n quid ille admodum senex suasor legis
comitatus dedomus. **E**t innumeribus fuit. **H**ic et bella
gererat. **I**dem adolescens cum plane grandesset et

hanibalem iuueniliter exultante paciencia sua molle
 bat. De quo pelare familiariter ne enim vni qui nob' eue
 tando restituit se no end rumores ponebat ad salute
 Ergo postea magis magisq' uiri pallet glia. Tarento
 uero qua uigilantia quo consilio recepit tu quid me au
 diente saluatori qui amisso opido sugerat maxce glo
 riantes atq' ita dicenti mea opa quid tibi tarentu recepisti
 recte inquit videns nam nisi tu amississet uisq' rece
 pisse. nec uero in armis p'stantor q' in toga. Tunc co
 suliter factis spurio caruillo collega que scete. Et flam
 minio tribuno p'lect' quo ad potuit restitit ager p'ri
 etez et gallio uirti cont' senato auctoritatez dimi
 det. Inquit q'z ead' esset dicece ausq' est optimis auspicijs
 ea geri que p' rei p' salute gereret. que cont' re p' fer
 ret cont' auspicijs geri. Multa meo uero pelara cog
 noui. Et nichil admirabili q' quid ille morte maxi
filij tulit. clari uict et consulat. Est in marib' laudato
 q' ad legimo que philo sophid no cotepimus. nec uero
 ille mo induce atq' oculis tuum magnis. Et inuis
 domiq' p'stantor. Tunc sermo que p'cepta quata notitia
 antiquitat' scientia uicib' augury nulle ut in hoie
 rono littere oia medicia tenebat. no domestica solid
 Et et ad externa bella cuiq' sermo ita cupide fruebar
 tuo q' ad diuinare. id q' euemil. illo extincto fore unde
 distere nemie. Quorsq' igit' hec ta multa de maxio
 quia p'fecto uidetur nefas esse dictu miseru fuisse tale
 senectute. nec tu omd' possit ee stipiones aut mari
 misit urbem impugnatione. ut pedestres naualesq'
 pugnas. ut bella a se gesta. ut triumphos recordet. Est
 em quiete et pure atq' elegata acie etat' placida ac
 lems senectus. quale accepimus platonis qui uno et octo
 gesimo anno scribens mortuo est. quale seruat' hui
 en' libru qui panathemio in scribit' quarto et nona
 gesimo anno scripsisse de uicib' quique uia postea
 cuiq' magister leontio gorgias centid et vii compleuit
 annos. neq' omis in suo studio atq' opere cessauit
 Tunc ad exo queeret. cur ta diu uellet esse in uita
 nichil habeo inquit q' d' accuset' senectute. pelare u
 resp' su ead' docto hoie dignu. Sua em lucia in
 sipientes. et sua culpa in senectute coferunt. Ad
 no fanebat is cuiq' mo meione feri enim sianti

fortis equi spatio qui sepe supremo iuat olympia nunc
senio confectus qui est equi fortis et victor senectuti
comparavit sua. **Ad** quid p[ro]be invenisse potest anni
eius unde iugesimud post eius mortem h[ic] consulens
Flaminio et ma[ri]o **Ille** aut **sapientie et philippo**
iterum consulibus mortuus est. **tū** ego quinquagesimo et sexaginta
annis nato lege uocatus magna uoce et bonis la-
teribus suasisset annos septuaginta annos nato lege
tot eius uixit annis ita ferebat sua que maxima
putat **anxia paupertate et senectute** ut eis pene de-
lectari uideret. **Et** eius cum compleret annos quatuor
repperio causas **cui** senectus misera uideat **quod**
auget **arbor** **gerens** **altera** **quod** **corpus** **faciat** **si** **frangit**
tertia **quod** **primit** **omnibus** **uoluptatibus** **quarta** **quod**
hanc **paucis** **sit** **amorte** **tertia** **si** **placet** **causas** **quarta**
quod **iusta** **sit** **in** **uoluptatibus** **uideam** **arbor** **gerens**
abstrahit **senectus** **quibus** **omnibus** **que** **uirtute** **gerunt**
etiam **uiribus** **nulle** **ip[s]i** **res** **sunt** **semel** **que** **at** **in** **hinc**
corporibus **anno** **tū** **ad** **uirtute** **in** **hinc** **ergo** **agebat**
maximo **quod** **Nihil** **in** **uoluptatibus** **patet** **tū** **patet** **op**
timis **mei** **filij** **mei** **ceteri** **senes** **habent** **cuius** **coru[m]**
cure **pro** **consilio** **et** **auctoritate** **defendebat** **in** **hinc** **age**
bat **ad** **ap[osto]li** **claudij** **senectute** **accedebat** **et** **id** **ut** **recep**
isset **id** **ad** **sententiam** **senatus** **inclinaret** **ad** **pacem** **tū**
parro **sedus** **que** **faciens** **no** **dubitavit** **dicere** **ea** **que** **uex**
erat **pro** **secutus** **est** **eius** **quo** **uobis** **metes** **recte** **que**
stare **placet** **ante** **hac** **de** **uictis** **se** **flexere** **in** **caetera**
que **gr[ati]a** **est** **notum** **eius** **uobis** **est** **causam** **et** **tū** **ip[s]i** **app[er]**
est **ordo** **atque** **hec** **ille** **egit** **septem** **et** **decem** **annos** **post**
alterum **consulatum** **ad** **inter** **duos** **consulatus** **decem** **anni**
interfuit **consulatus** **sup[er]iore** **ante** **fuisse** **consulatum**
ex **quo** **colligit** **purci** **bello** **gr[ati]a** **senes** **fuisse** **et** **tū** **hic**
ap[osto]li **accepimus** **Nihil** **ip[s]i** **affecit** **qui** **in** **regere**
da **uex** **seni** **senectute** **negat** **plures** **que** **sunt** **ut** **si** **qui** **gub[er]**
natore **in** **uoluptatibus** **uoluptatibus** **agere** **dicat** **id** **alij** **ma**
los **standat** **alij** **pro** **uoluptatibus** **alij** **sententia** **ex** **hau**
riat **ille** **clauis** **tenes** **quietus** **sedeat** **in** **puppis** **no** **fa**
riat **ea** **que** **iuuenes** **at** **uero** **multo** **maiora** **et** **meliora**
facit **No** **uiribus** **aut** **uoluptatibus** **aut** **celeritate** **corp[or]is**
res **magne** **gerunt** **pro** **consilio** **auctoritate** **sententia**

quibus no mo no orbati t; et id auget senectus solet
 nisi forte ego uob qui et miles et tribunus et le-
 gatus et consul uexato pō in uario genere bellorū
 cessare nūc uideor / sed bella no gero / at senatu que
 pū gereda pstris etid quo cartaginū resistat / ia
 omi male cogitati bellū multo ante denūcia de qua
 uereri nō ante desina qua illū exis / se cogno
 uero / Quā palma utimā diū immortalē supra
 tibi reseruet / ut aut reliqas psequare illig ruiq a
 morte teras / hic et tricesimo annū est / si memo
 ria illū uiri omī exapat animū cōsequetes hūc ante
 me cenfore mortū est nouē annū post meū cō
 sulatū / ad cōsul iteū me cōsule creatū esset / Ad
 igit si ad centesimū annū uixisset / senectutē eū
 sue permitteret / Nec enī exarsione nec saltu nec
 enī hast / nec cōmū gladiū uteret / Et cōsilio
 rōā sententia / que nisi essent infemib; / no sumū
 cōsilio maiores meū appellasset / senatū / et pūd la
 cedemonios quib; hūc qui amplissimū magistratū
 gerūt / ut hūc sic et id nominant senes / Ad si leges
 aut audire plet / extuatas maximas res publicas
 ab adolecentib; labefactatas / a senib; sustetad / et
 restitutas reperiet / sedo qui uox publicā re tāta
 amissit / ta cito / si enī ut ē in uerū poete iudo
 pūctat / res pōndet / et alia et hōc imprimis pūe
 mebat oratores / nō stulti adolestetuli / temeritas
 est uidelicet floret / etat / prudentia senescit / et
 mediā immuit credo / nisi eā exerceat / aut et id
 si pō natura tardior / Thermostocles omī annū noīa
 pcepit / Ad igit reser / eū ad etate procelisset / qui
aristides esset / si maritū salutare solitū / quid nō
 nō eob noui qui sūt / Et eorū pūes et id et auos /
 Nec sepulchra legēs uereor qd amū / ne mediā per
 da / hūc enī legendū / mediā credo mortuo / Nec
 uero que pū senū audiri oblitū / quo loco tēsauxū ob
 ruiisset omīa que curat meminēnt / uadimonīa
 cōstituta / qui sibi cū ipō debeat qd iuris cōsultū /
 pot / hūc / qd angues / qd pūlosoptū senes qd multa
 meminēnt / Nam et ingema stūdy / senib; nō
 pūmaneat studū et industria / nec ea solū claris

et honestat' iuris / s; inuita et id primata et queta
Sophocles ad summa senectute tragedias scripsit / q; ppter
studium iure negligere familiares uideret a filijs / In
ind' iud uocatus est ut que ad modum iure more malo
regeretibus prius bona iudici plet / sic illud q; deici
entia re familiari remoueret iudices / Tu senex de
ed fabula quod in manibus habebat / et p;ime scripse
rat edipsum colorem recitasse iudicibus / que sisset q;
Nunq; illud carni desipienti uideret / Quis recitatus
sententia iudicium est liberatus / Nunq; igit' huc nunq;
esod' a summo iudice stesit / Nunq; eos quos ante dixi
dicentes gorgia / Nunq; homeru / Nunq; philo sophoru pri
cipales pitagora / democritu / Nunq; platonu / Nunq; exerce
Nunq; postea zelone eleante aut eud que etiam nos vi
dist' / rome diogene storu coegit in suis studijs ob
mutescere senectus / An iouibus / gris studijs agi
tato uite equalis fuit / Age ut ista studia ornittam
diuina possu noiare / craxo / sabino / custios / romas
uianos et familiares meos / quibus a se mihi bonis
ulla opa magno maiora fuit / no ferend' / no pex
cipiend' / no condend' / fructibus / q; quid in alijs mino
hoc miru sit / Nemo enim est ta senex / qui se armu
no putet posse uiuere / s; ut meis laborat q; sunt
nichil ad se omnino p;tinere / Serit arbores / q; alteri
feto p; sint / ut ait stacia in sinophobis / Nec uero
dubitatur agricolat' / senex sit / quereti cui serat re
pponder' / dijs in mortalibus qui me no amperere no
huc a maioribus uoluerunt / s; etiam poster' / desse / At
melis / realis / desene / alteri / feto / ppariete / q; illud id e
de p;ol / senectus / s; quidquid aliud nichil unq; appor
tes tenet / no aduenis / unq; id pat' e / qd' diu uiuendo
multa que no uult uidet / et multa fortasse que uult
atq; mea que no uult / sepe ead' adolescencia iuuit
illud uero id realis / uicio / sq; / id / equid / in / senecta
hoc de p;ute in senectute sentire / ea etate esse se p;im
odiosu / alteri / uouid / pono / q; / odiosu / ut / enim / adola
scetibus / bona / in / dole / p;dit / p;apientes / senes / delectat
tenore / est / senectus / coru / qui / amuetute / di / lynt
coluit / sic / adole / scetes / seni / gaudet / p;cept / quibus
adueritudo / studia / ducunt / Nec / min / intelligit / a

273
me nobis quia michi uos esse iocundos / Quidet ut
senectus no mo languida / atq; in exo no sit ueridq; id
st op op / et semp agens aliqd / et molens tale scilicet
quale cuiusq; studiu in superiore uita fuit / Ad qerid
addiscit aliqd / ut et plonez uer sibi gloriare uidemq;
qui se cotidie aliquid addisceret / dicebat sene fieri
ut ego feci / qui litteras grecas sene didici / qd quid sit
audire arr ipm / qst dicit ad sibi expleu cupies / ut ea
ipm uicta nota esset / quibz me uic exemplis uti
uidet / Ad cu fuisse serate infidibz audire uelle
equid ead illud / discebat cu fidibz omnia / si lris
certe elaboram / hec uic quid uires de sene ado
lestet / Item erat locq; alt de uicis senectut / no plq;
quid adolestens / thauri aut elephant desiderabo
qd e eo decet uti / et quidqd agas agere p uiribz
siue em uox p esse cotextor qua uilomus exoto
mat / qui ad sene esset / athletasq; se exercetes in
curriculo uideret / latertor suos appexisse de in la
crimasq; dixisse / At q; quid mortui id pte / Non
uero ta isti / quid turpe uigator / Neq; em exte
uicq; ad nobilitate / Ex lateribz et latert tuis
Nichil exto em tal / Nichil mult' annis
ante / Coruam / Nichil mo q; crasso aquibus
ura rimbz p scribebat / quoru usq; ad extimam p m
e p uicta p uidentia / Orator metuo ne langueret
senectute / Est em uicq; eiq; no ingenij p ladi / Et
lateru eia et uicid omnia illud ranoz in uoce
plende snt / eia uelicio quo pacto in senectute / qd
equid ad huc no am si et uidet / annos meos / Et
tame est decorq; senu sermo / quieto / et remissq; / Sarit
q; p sepe ipa sibi audientia diserti senu copta et
uicis oraco / Qua sipe exequi nequeas / possis tu
pripere scipioni et calio / Ad est em iocundq; senectute
stipata studijs inuentut / Am huius quid uires se
nectuti relinquemq; ita ut adolestetes doceat / In
situat adome officij / immoq; instruat / Quo quidez
opere qd pt esse p claris / Nichil uero et que et p
supione et aut duo seru et passit uic
comitatu nobilitu inuenit / fortuati uidebat / Uer
ulli bonaru arum magistri no beati putadi / quis
co senuerit / uires atq; defecerit / Et si ista de fecto uic

adolescentiae uicis efficit sepius q̄ senectute / Libidi
nosa enim et intemperans adolescentia / effectum corporis
tradidit senectuti / Terror quid apud venophobos
eo sermo que moriens habuit / sed admodum senex
esset / negat se unquam sensisse senectute sua imbe
cilliore facta / quod ab adolescenti fuisse / Igo / me
telli memini puer / quid quadrienno post al
terum consulatum pontifex maximus factus esset / xx et ii
annos ca sacerdoti fuit / ita bonis esse uicibus ex
tremo tempore etat / ut adolescentia non inquireret
Richil necesse est de me ipso michi dicere / quod est
id quid senile etatis me concedit / videt me ut
apud homero sepius nestor de uirtutibus suis pre
dicet / Tertia enim id etate hominis uuebat / nec erat
ei uerendi uerba pdicans de se nimis uideretur
/ aut in se lenis / aut loquax / Et enim ut ait homero /
treis lingua melle dulcor / fuebat ore / Quid ad sua
uitate nullis egebat corporis uicibus / Et tunc ille
grece iniquum optat ut uiaes similes heat dicet
aut nestor / Nid sibi si uiderit non dubitat / quum
breui sit tertia pitura / Et redes ad me / Quartum ego
annum et octogesima / uelle equum idem posse gliari qd
curus / Et tunc hoc queo dicere / non me quid uis uicibus
/ quibus aut miles bello punice / aut questor eod. bello
/ aut consul in hispania fuerit / aut quadrienno post
in tribuni militum depugnauit / apud cermophilas
Marcio glabrio ne consul / Et tunc ut uos uidet non
p lane me enervauit / non afflixit senectus / No curia
uices meas desiderat / non curia / non annis / non clientis
non hospites / Nec enim unquam p̄ assensu ueteri illi /
laudatoris puerbis / qd monet mature fieri senē
si diu uelut p̄nox esse / Igo uero minus diu senē esse
malle / quā esse senē / antequā esse / Itaqz nemo
adhuc conuenire uoluit me / cui fueri omnipotens / Ut
minus habeo uicem / quā uicem utrumqz / Nec uos qd
pori returionis uices habetis / Qu idcirco ē ille
pstantor / Moderato non uicem afflit / et tunc quid
quisqz potest intat / ne ille desideris magno tene
bit uicem / Alm̄ p̄ie p̄stadum ingressus esse uicem
de tunc humeris sustineret bonū uicem / Ut tunc igit

habet corporis an p[ro]tagore tibi malis mixis in ge-
 niis d[omi]ni, Deniq[ue] isto bono utare, d[omi]ni assistit cu[m] ab-
 sit ne forte requirat, nisi forte adolescentibus pue-
 riaz paulu[m] etate p[ro]gressi adolescentiaz debet requi-
 rere, Quisq[ue] est etat[is] cert[us] et vna ma[n] nature eaq[ue]
 simplex, suaq[ue] cuiq[ue] parti te p[ro]stituta data est
 em in firmitas pueroru[m] et ferocitas iuueniu[m] et
 grauitas co[n]stant[is] etat[is] senectut[is] maturitas na-
 turale q[ui]ddam habet q[uo]d suo t[em]pore p[ro]pi[us] debeat
 Audire te arbitror scipio h[ab]it[us] tu[us] habit[us] maxi-
missa que facit hodie lx annos nat[us] cu[m] ingress[us]
 iter pedib[us] sit in equo omni no[n] ascendere cu[m]
 equo ex equo no[n] descendere nullo umbre, nullo
 frigore addua, ut capite opto sit summa esse meo
 corpori feritate itaq[ue] omnia exequi reg[is] officia et
 munera, p[er] etia[m] exercitaco[n]e et temperantia etia[m]
 in senectute co[n]seruare aliq[ui]d pristini robore, No[n]
 sit in senectute uires ne postulat a senectute
 uires, Argo in legib[us] et institut[is] uacat etas n[on]
 munerib[us] h[ab]it[us] quo p[oss]unt sine uirib[us] sustineri
 Itaq[ue] no[n] mo[d]o q[uo]d no[n] p[oss]is, s[ed] ne quatu[m] p[oss]is
 quid cogit, At multi ita p[er] inbecilli senectut[is]
 nullu[m] officij aut omni uirtute manu[m] exequi p[oss]it
 At id quid no[n] p[ro]p[ri]e senectut[is] est inu[er]s[us] et co[m]mue-
 ualetudinis, Quia fuit in beallo p[ro] affectam filio
 p[er] qui te adoptant q[uo]d tenui aut p[ro]p[ri]e nulla uale-
 tudie, Ad in ita fuisse alteru[m] illud existit h[ab]it[us] l[um]e
 o[m]nitat[is] Ad pateru[m] e[st] magnitudie animi doc-
 trina uerior accesserat, Ad uires igit[ur] in senib[us]
 in firmi sint aliq[ui]da[m] cu[m] id ne adolescentibus quide[m]
 effugere p[oss]it, Resistend[um] Celsi et scipio senectuti e-
 cia[m]q[ue] uia diligencia co[n]pensanda p[er] pugnan[do]
 tanq[ua]m cont[ra] morbu[m] sic cont[ra] senectute habenda
 ratio ualitudinis utend[um] exercitaco[n]e modu[m] t[em]p[er]i
 tibi et porcio[n]is adhibend[um] ut refinat uires no[n] oppri-
 mat, Nec uero corpori solu[m] subueniend[um] est, sed
 meti atq[ue] animo multo magis, Nam hec quoq[ue] nisi
 tanq[ua]m l[um]ini oleu[m] in salles instiguit[ur] senectute
 et corpa quid exercitaco[n]e defetigaco[n]e ingrava-
 stit animu[m] aut se exercendo leuat, Na[m] quos ait
Celsus co[m]m[un]es stultos senes no[n] significat credulos

obliuioſos diſſolutosq; in a ſuſ no ſenectutis / **S**z
 in ext igname ſon inuuloſe ſenectutis / **U**t per
 cana ut libido magis eſt adoleſcentia qua ſenectutis
 tu omni adoleſcentia / **S**z no pboru ſic iſta ſenectutis
 turiaq; delirato appellari ſolet ſenectutis eſt uoy
 omni / **Q**uatuor uobuſtoſ filioſ q; filiaſ tataru
 domuſ tataru che uolub appis regebat et cetera et ſe
 uer / **I**ntentid eund omni tataru habebat nec ſag
 ueſcent pauribebat ſenectuti / **T**enebat no mo ant
 tori te / **S**z eria imperiu in ſuoſ metuebat ſenecti
 reuecebat liberi caru omni habebat inueſt mulla
 domo moſ priu et diſciplin / **I**ta eund ſenectutis honeſta
 eſi ſe ipa defendit ſi uis ſu retinet / **I**nem manci
 pata eſt ſi uſq; ad ultimū ſuū dicit in ſuoſ / **U**t
 eund adoleſcentia in quo ſenile aliq; ſe ſenile in quo
 e aliq; adoleſcentia pbor / **U**t ſi pbor corpe ſenex eſſe
 poterit / **A**nno uiciniq; erit / **S**extimus uicini liber
origenū / **I**n uiciniſ omnia antiquitat / **M**oſ
 uicini colligo cauſaru illuſtrū quaſcuq; defendi
 uicini q; magis coſiſ oratoſ in uiciniſ uiciniſ
 omni tracto / **M**ultū eund litter grece uitor / **P**hitago
 reorūq; more exercet / **M**edice grece qd qd ſie dicit
 audire / **U**ger / **T**omoro uel ſperi / **H**e ſuſ exercita
 roſ in genū / **H**eſ rueria la met / **I**n uiciniſ uiciniſ
 atq; laboroſ corpe uices no magnoſ uiciniſ / **A**ſ
 ſi annuſ uiciniſ in ſenatuſ ſequit / **U**ltimūſ aſſero
 uiciniſ multū et diu cogit / **C**aſq; tuor amū no
 uiciniſ corpeſ / **Q**ue exaſ inuiciniſ / **I**n me lectuſq;
 meſ oblectaret / **C**a ipa cogit / **Q**ue uiciniſ no
 poſſeſ / **S**z ut poſſim ſant acta uita / **B**emū eund in
 uiciniſ ſtudiſ laborib; q; inuiciniſ no intelligit quādo
 obrepat ſenectutis / **I**ta ſenſuſ ſuſ ſenſu et al ſenſuſ
 nec ſubito ſerit / **S**z diuſ inuiciniſ extigunt / **S**equit
 uiciniſ uiciniſ ſenectutis / **H**d eund raxere dicit uo uiciniſ
 uiciniſ / **P**elaxu uiciniſ et al / **S**i quid uiciniſ uiciniſ
 qd eſt in adoleſcentia uiciniſ ſuſ / **A**ncipite eund optimi
 adoleſcentia uiciniſ oratoſ / **A**rchite taretū magnum
 pūm et pelaxi uiciniſ que uiciniſ tradita / **S**z eſt ad
 aſtenſ tarenti eund / **I**n uiciniſ uiciniſ capitali uiciniſ
 peſte q; uoluptate corpeſq; hoſq; a natura datū
 uiciniſ uoluptat / **A**uide libidinet / **T**emere eſt eſſenati

adponit

275
ad potandum inatarent. Hinc patre p ditiones hinc
rem publicam eversiones hinc ad hostibus clandestina
colloquia nasa. Nullu demq; scelus nullu malu factu
esse adqd suscipiend no libido voluptat impelleret.
Stupra vero et omne tale flagitium nullis alijs in lege
libris extitari nisi voluptat. Quis homi sine natura fu
quis deq; nichil in te pstabiliq; dedisset hinc duno mu
neri ac dono nichil ta esse dicebat inimicu quod vo
luptate. Nec enim libidie dante teperacie locu esse
neq; omnino in voluptat regno virtutez posse consistere
Ad quo mag; intelligi posset fugere anno iubebat
fata inritatu alique voluptate corporis quita papi
posset maxima. Nemo cenfebatur fore dubiu quin
ta diu du ita gauderet nichil agitare in te nichil
vacat nichil cogitare cosequi posset. Quo circa nichil
esse ta detestabile taq; pestiferu q; voluptate siquid
ea cu maior esset atq; longinquior omne animi hinc
extingueret. Hec ad poncio samnite pre eius
aque candore plio Spuria postumq; tueturq; co
pules supati sub locutu artina neartu tarentibus
hoppes me qui in ammaria p. h. remaserat se ama
iorib; natu accepisse dicebat quid ei sermoe int
fui p plato atheniens que taretu venisse. L. emi
lio p claudio consulib; reperio. Quosq; her ut inte
ligat si voluptate appuati vacoe et sapientia no
possem magna habenda senectuti gratia que effice
ret ut id no luberet. id no oporteret. Impedit qm
co stitit voluptat vacat inimica est ac in te fut ita
dica pstrigit oculos nec habet ullu ad virtute con
meru. Inuita fea ut fortissimi viri t. flavini
fuer. t. flavini in esenatu civore vii annis postqua
topul fuisse. Et no tauda putam libidine. Ille enim
ad esset copul in gallia exhortatq; e in comu a
forte ut securi ferret alique cuius qui in vinctulis
esset dampnati rei capitalis. hu. t. fre suo censo qui
p. m. ante me fuerat clappes nichil uero et fla
cone utiq; pbari potuit. ta flagitiosu et ta p diti
libida que ad p brio p. m. ato co migeret impery de
deta. Nepe andim emato rib; natu qui se p. m. o

pueros a se habere audisse dicebat mirari solitus. **S**
fabrius quod cum apud regem perit legatus esset audisset
Cicero cum esse quendam athenis qui se se sapienter
et fiteret eum dicitur omnia quae faceret ad voluptatem esse
referenda. **Sed** ex eo audientes. **M. Tullius** et **coru**
und optare solitos ut id summum ipse per se
suaderet quo facilius omnia possit. **sed** se voluptatibus
dedit. **Su**erat. **M. Tullius** quod per deum qui quique
mo aut eum consule se per quarto consulatu deuone
rat. **Novat** enim **fabrius** novat **Coru** qui cum
ex sua vita tunc ex eis que dicitur. **de** facto iudicat
esse effecto aliquid de natura pulchritudinis et per se
quod sua sponte peteret. **quod** si per se et cocepta volup
tate optime quisque sequeretur. **si** uero per se tunc multa
de voluptate. **si** uero non in utrupta nulla. **Sed**
enim summa laus senectutis est. **quod** ea voluptates nul
las magnopere desiderat. **ca**ret epulis exstructis et
miesibus et frequentibus pomis. **ca**ret etiam somno
et cruditate et insipientibus. **si** si aliquid dandi est volup
tatis quod eius blanditibus non facile obsequium diuine
enim **plato** est malorum appellat voluptatem. **quod** eam
delicias uolens capiat. **ut** per se quod in moderat epul
caret senectus. **mod** est tunc communis delectari per se.
suellus in qui per nos per classe deiecerat. **red**ente
a cena se ne sepe per uidebat. **de**lectabat credo su
uali et tibi que sibi nullo exemplo per uia sup
perat. **tant** uero licentiae dabit glori. **si** quod ego alios
ad me ipsum id reuertar. **per** uero habui semper per da
les. **ad** alitatem aut me questore constitute per se
ydeis magne meis acceptis. **sp**ulabat. **si** quod per alibus
omino modice. **si** exat quid feruor erat. **qua** per
grediente omnia fuit in dies uinciora. **ne** quod enim ipse
commorari delectator voluptatibus corporis magis. **qua**
cetu amicos et sermone metiebat. **ne** enim ma
iores acubitorum epulare amicos. **qua** uero comitiorum
haberet communi non manerent. **me** huius quod per se
horum id tunc copotatorum. **tu** coterenatorum uocat. **ut** quod in eo
genere minime id maxime per uideat. **ego** uero
per se sermone delectatorum. **te** pestibus quoque communis
delectator. **ne** cum equalibus plura qui per pauca admodum
restat. **si** cum uero enim etate atque uobis. **hab**eo quod

senectuti magna gratia que michi sermois audita
 auxit potioris et ubi pistulit. Ad si que ista delectat
 ne omnino bellid indyisse videret voluptati. quod est
 fortasse quiddam naturalis modus no intelligo. ne in ist
 quid voluptatibus ipis carere sensu senectute. Ne vero
 et magisteria delectat amarioribus institutis et is ser
 mo qui more maiorum a sumo magro adhibet. in ponilo
 et potula sic in symposio xenophontis e minuta atq
 voraria. et refrigerata estate et in rursus. aut pl aut
 ignis hibernis. que quid etiam in sabimis psequi soleo
 tam inuis. viciari. collidie coples. qd ad multa nocte
 qua maxie possum. vario sermois pducimus. Ad
 no e voluptatis tanta qst utillato in sermois credo. Et
 ne desiderio quid. Ad nihil aut est molestum qd no desi
 deret. Seneca propheta sed no ex eo quiddam id affecto etate
 quereret uteret. ne rebz venereis diu meliora magt
 libet vexo istinc. sic ad no agresti et furioso p fugi
 lupid. em talid verid odiosu fortasse qet molestum
 et carere. Faciat vero et explet. iocundis est carere
 qua feru. q qua no caret. is qui no desiderat. lego hoc
 no desiderare duo iocundis esse. Ad si ista ipis volup
 tatibus bona etas feru. libentis pcedit p uulib feru
 rebz. ut duximo deinde quibus senectis etiaz si no ha
 buide potit no omnino caret. ut turpice ambibus
 magt delectat. qui in pna cauea spectat delectat
 tu etiam qui multum sic adolefcentia voluptates p
 mtuens magt fortasse letat. Et delecta etiam senec
 tus. pcul eas spectas tnd. q utid pat est. Ad illa
 qui sup animu taqz emerit. supend vll libidid
 ambitio. vll potentia. vll inuicia. vll cupiditatu
 omi sead esse. seniqz uti de nuere. Si vero habet
 aliqd taqua pabulu studij. atqz doctae nichil e
 otiosa iocundis senectute. Ad iori iudicamus. istudis
 dimeredi pene reli atqz terre. gallus famihariz
 pris tu laxio. Et iocundis illud lux noctu aliqd do
 scibere in gressu. quomud noy oppsit. ad maere
 pisset qua delectabat eu defertores plib et lune
 multo ante nob pditare. Ad in leuoribus studiis
Et tamen atut. Qua gaudebat bello suo puito. ne
us q. trouulentis platas quid spendulo. Vidit etiaz

senes huius qui ad vi. annis antequam ego natus
fabula donasset / cetero tuditaroq; gfulib; usq; adado
cessera mea pressit etate / sed de p. crassi et pontificij
et rutilis meis studio loquax / Aut de huius p. scripser
qui huius prout dieb; potifex maximus factus est / atq;
eos omnes quos comemoravi huius studiis flagrate / senes
vidimus / sed uero cetero que recte suade medulla dixit
enim quito studio exerceat induendo videret etiam
senes / siue sit igitur epularum / aut iudo / aut scortorum
voluptates / ad huius voluptatibus coparand; / sed
get quid studia doctrine sit / q. quid prudentibus et
bene institut; parit ad etate crescit / ut honestu
illud solum sit / qd aut uer siculo quodam ut ante dixi
senescere se multa in dies addi sceto / siue uolup
tate am nulla potest esse maior / siue uero uolup
tates agricolarum / quibus ego incedibili delector
que nec ulla impediunt senectute / et uncti ad sa
pientiam / siue uero uident accedere / siue enim
raro ad terra / que unquam recusat impu / ut unquam
sine usura reddat qd accipit / siue alia uoluptate
maior ad senore / quaeq; me quid no fructu mo
/ siue etiam ipis terra uis ac natura delectat / siue
ad gremio molito ac subacto / parva seme excepit
primu id oratu cohibet / ex quo oratu que hoc efficit
monata est / siue deinde tep factu uapore et rorissu suo
diffundit / et eliat exbet / ex eo uiriditate / que
mixta fibre / stitit / per huius adolescit culmoq; erecta
gemulato uagantibus tag; pubestes includit / siue qd
ad emerit fruidit / fuge spiritus ordie structa et con
anid minoru morfu minime uallo arystaru / siue
ego uero octo paty in cuncta comere / siue siue de
lectate no possu / ut me senectute / requete obler
tarnetud; no stat / siue siue enim in ipaz omnia gene
rat et cetera ex fin tantulo grano aut exatino uiri
aceo aut cetera u frugid aut strepid inmutis is
semit; tatos tendos rano sp; peret / siue siue plate
sarmeta uites radices p; agines none efficit / siue
que uis ad admirate delectat / siue siue quid q natura
caduta est / nisi fulta est fert ad terra / ead; ut se eri
gat clauiculis suis quas in uib; qd qd uacta est
replectit / siue siue serpentes multiplici lapsu et ex

ratio ferro amputat coheret arborum agricolatū ne si
 uelint faceret / et in omni parte minima sudat / itaq;
 in eūte fere in his que relecta sunt existit taq; ad ar
 titulos pometorum / ea que de gema aqua oriens una
 sese ostendit / que et suo terre et calore plus auge
 scens primo paterba gustatu dem natura dulce
 sit / vestitaq; pum pum nec modico tempore raret et
 in modis plus defendit aurores / Quia qd pt esse et
 fructu letig / tu aspectu pulcherrig / tunc emd no utili
 tas me plus ut ante dixi / pona cultura et ipa na
 turā delectat adminiculo ordies caputū inq; ano
 religato et pparato inuā pometorum / ea que dixi
 aliorū amputato / aliorū emisso / Ad ego religatores
 qd fo ssoes agri repastio netq; pferat quib; sit in lto
 terra feru ditor / Quod de utilitate loquar stertoradi
 dixi in eo libro que de reb; rustice scripsit / q; docty
 geslod; ne uerbu quid ferit / tu de cultura agri
 scriberet / At homerus qui mult; ut in lto uidet
 and seculis fuit lorta lamente desiderū qd capie
 bat chilo colete; agri / et em stertorate farit / Nec
 uero de segetib; plus et pratis / et vineis / et arbust
 res rustice lote sit / s; hort; etia et pomery / tum
 pastu pecudū / apud examinis / florū om; wa
 rietate / et compositione mo delectat / s; et id in sino
 nis / quib; nichil inuenit agricultura polleat /
 possid psequi multa oblectameta rerū rustitarū
 q; ea ipa que dixi fuisse sentio longiora / Ignoscat
 aut; na et studio rustitarū rerū p uecto / sit et se
 necto est natura loquator / ne ab omnib; ad uicib;
 uideat uendicare / Ergo in hac uita / ut curia
ad de pammib; de pammib; de purreo tenud; hasset
 to sup; sit extremū tep; etat / tunc quid; ego ulla
 to tep; lant; abest emd no longe ante admirari pat
 no possid / uel hōis ipiq; cotinencia / uel teporū di
 stiplina / curio ad uonū se deti magru auri podq;
 pammib; no attulisset repudiati sit / Non emd
 aurū habere pclarū sibi uideri dixit / s; hōis qui
 inent aurū impare / poterat ne tant; auring
 no efficere iocūda senectute / s; uemo ad agrico
 lab; ne a me ipo recedat / magrib; erat tu senatores

ide senes / siquid aranti / quas circumnato m
riatu est cu dictatore esse ductu / Qui dictator in su
magister equitum / B. perulis abala / puerum cum suo
regnum appetere occupatio intererunt / Nulla in se
uatu appetebat / et curis et ceteri senes / In quo
qui eos accerserat uatorem noiati sit / Alu in horis
senectis miserabilis fuit / qui se agru cultura obler
tabat / Alia quid sententiant / no an illa beate
possit esse / Neq solus officio qd homu generis in
uere cultura agroru est salutar / Et delecta
toe qua dixit / patuitate / topiaq / reem omi que
aductu homu / ad cultu eria deoz ptinet / ut quo
heri quida de pderat in gra / id cu voluptate
redeam / semper eud bonu assiduiq dm referta
tella / tella ymaria / olearia / ena penaria nullaq
tota corruptes est / Abundat parto hedo agno
yallina appellat / Conditoria fiant her supuata
nei eria oper / antipud atq venato / id deprato
uinditate / aut arboru ordibq aut ymaru do line
toe ne se dicit brem pidaq / Algo in cultu ni
chil pt esse nec usq uberi / nec pene ornari
ad que fr uend no mo no retardat / uere eud in
uitat atq allectat senectis / Si eud pt illa etas
aut calescere / ut apricaco meliq ut igni aut pi
rissim y mbr / aqus ue refrigerari salubri / Libi
ugi crabeat arma / sibi equos / sibi hastas / sibi cla
ua et pila / sibi nataroes atq cursq nob semibq
exclusionibq mult / talos reliquat / et resseras id
ypud / id libebit qud sine hys bta esse senectis
pt / Multas ad res p utiles yperophant libri
sit / quos legit qd studiose / ut fuit / Qua copiose
abeo agru cultura laudat / in eo libro qui est de
tueda re familiaru / qui economico in scribit
Atq ut intelligat / in chil ei ta regale uideri / qua
studiu agru colendi / locatus in eo libro loquit cu
critobulo rirru in ore rege p / faru p / stati yfemo
atq impery y / id / relauda / lacedemoniqur
suma uirtute uerisset ad eu / sard seiq / donaa so
riy / attulisset / et ceter / in rebq / commune erga le
laudat / atq / humannu fuisse / et ei quedam / co / optu
agru diligent / confitu ostendisse / id aut ad

mirarent h. sande et peritates arborum et dixerunt
 inquitur ordines et humum subiecta atque pu-
 ra et suavitates, odorum qui afflaret et floribus eu-
 tu dixisse mirari se non me diligetiam, sed etiam pollex-
 riaz eius aquo esset illa dimessa atque descripta eorum
 respondisse loquitur. Atqui ego ista sunt omnia dimessa
 mei sunt ordines mea descriptio, multa etiam ista arborum
 manu mea sunt pate. In h. sande intuetur, puer-
 pua eius et mitores corporis ornatus, per hunc multo
 auro multoque gemis dixisse. hectate te exete bene ferunt
 quo virtuti tue fortuna cometa est. hac igitur fuit
 fortuna hanc semibus nec etiam impedit, quo unget
 ceterarum rerum et in primis agri colendi studio
 tenentur, usque ad ultimum tempus senectutis. Al. quid
valerius corinthus accepit adveniens, in unum per-
 dixisse, si esset acta in etate in agris eosque coleret
 cuius inter primis et secundis copulatio. vi. et xl. annis
interfuerat, ita quatuordecim etatis maiores meo
 ad senectutem mirum esse voluerunt, tunc ille cuius ho-
 norum fuit, atque huius extra etiam hoc beatorum quod me-
 dia quod auctoritatis habebat plus laborum unum apex
 et senectutis auctoritas. Quarta fuit in l. c. alio me
tello quata in alio calatino in quo illud eloqui-
 um in plume copulatio getes proli primarum fuisse
 mirum. Notum totum est rari me in hunc sepulchrosi
 igitur grauis cuius delandibus sum esset fama copulatio.
Quae uirum nux, per reassu potifice maximo, que
 postea in lepidu ead. sacerdoti potitum vidimus, ad
de paulo aut affricano loquar, aut id ante demaxi-
 mo quorum non in sententiam solus, sed etiam in unum ve-
 sdebat auctoritas. habet habet senectus honorata
 perferunt tate, auctoritate, ut ea pluribus sit, quod omni
 adolecentie voluptates, sed in omni oratione metate
 eam me senectute laudare, que fundamett adolente-
 re constituta sit, ex quo id efficit, quod ego magno quod
 rid assensu omni sua unferat esse senectute, que se
 oratione defenderet. Al. tam nec ungete repetere auc-
 toritate, accipe pro, sed honesta acta superior etas
 fructu rapit auctoritatem extremam, hac enim ista sunt
 honorabilia que videntur. leuia atque communia
 salutari appeti decedi assurgere deduci veduci con-
 siliis apud nos et in aliis civitatibus, ut queque

optimememorata est. Ita diligetissime seruat. **L**alandus
lacedemone cuius mo feci me nec, dicere lauit solitu
lacedemone esse honestissimum dominum senectutis
Quisquid enim tunc tribuit etatis. **N**isquid est senectus
honorator. **R**uin etiam memorie peritum est. **I**adathe
mus ludus quidam interfectus grandis matu venisset
magno confessu locum nisquid ei datus a suis civibus.
In aut ad lacedemone accessisset. **Q**ui legatus esset
certo in loco sedere. **C**o surrexisset omnes illi dicunt
et sene se se recepisse. **A**mbrosius adueto confessu plausus
esset multiplex datus dixisse ex his quedam atque men
ses sine que vita esset. **N**olle facere. **V**ultu in
vix collegio per lara. **H**oc de quo agimus in primis
quod ut quisque etate ante redit. **I**ta sententia principatu
tenet. **A**loqz solus honore an redetibus. **H**is etiam
qui ad impio put maiores natu augures ante po
nunt. **A**ue put igit voluptates corporis ad auctor i
tat permissis copacade. **A**mbrosius qui splendide uisi
put h. **M**ichi videt fabula etatis pergit. **A**t sit
morosus et anxius et uacundus et difficilis senes si que
tunc etiam auari. **H**ec morum uicia per se senec
tut. **A**t morositas tunc et hec uicia que dixi habet
aliquid excusationis. **N**o illis quid iuste. **H**ec que perari
posse uideat. **C**omte per se putat. **D**espici illud. **P**re
terea in fragili corpore odiosa omnis offensus est.
Aue tunc omnia dulciora sunt. **E**t moribus bonis et ac
tibus id eundem in scena intelligi potest ex his
fratibus. **Q**ui in adelpis put quata maltero dicitur in
altero comitatus. **H**ic se res habet. **I**nt eundem omne omni
sic no omnis natura. **U**t uetustate coarctat seueri
tate in senectute perdet ea sic alia modica auerbita
te nullo mo. **A**uaxia neco semlib quod perbi uelit no
intelligit. **P**er eundem quibus esse absurdus. **Q**uo unum
me restat copliu matia querere. **E**t uaria uetat causa
que maxie augere atqz plura hinc in eundem etate vi
det ad iniquam mortem que certe a senectute no
per longe abesse. **A**u miserum senes qui morte cotemp
neda esse in ta longa etate no uiderit. **Q**ue aut
plane negligenda est. **S**i enim extinguunt animu
aut etiam optada. **S**i alio eundem dedunt ubi sit futurus
eternus. **A**d que tunc certe nichil inueniri potest.
Au uix timeat. **S**i aut no miser post mortem aut

beatus erit futurus fu. **Quod** quis est tu stultus qua
 nib sit adole/cent/ ruit exploratid p aduesperid esse
 uicturid/ **Quin** erit illa etas multo p iures qua ma
 mort/ rasi habet/ **facili** morbos incidunt/ **grauis**
 egrotat/ **tristis** curat/ **Itaq** pauca uenit adfene
 tute/ **Ad** m ita uenit etet me hgtt p uideat u me
 ret/ **Ita** uenit et uero et rorid m feni b q e/ **Quin**
 p nulli fuisset/ **nulle** omnio ciuitates fuisset/ **It**
 uideo ad morte impendete qd est illud rime fene
 tut/ **Ad** id uideat ad adolefcent esse comue/ **Quis** ego
 moptimo filio tu inexpectat ad amplissima digni
 tute/ **facili** morte omi etati esse commuen/ **It**
It sperat adolefcent d m p uicturid/ **qd** sperare idem
 fene no p in p pienter sperat/ **Quid** est em stultis
 qua merta pect/ **habere** fca p ueris/ **It** uenit ne
 qd speret habet/ **It** est eo meliore uduoequa adu
 lefcent/ **It** id qd ille sperat hic cofertit/ **It** nult d m
 uenire **It** d m uixit/ **It** qd odij boni qd est in hois
 uita d m/ **It** em fupmud t p p expectem/ **It** a u h o r u
 regis etate/ **It** em ut fcriptid uideo **It** h i m t e m / **It** d m
 gradib/ **It** qui lxxx regnarit annos/ **It** t e t u / **It** u g i t u / **It** u x e r i t /
It m i c h i / **It** ne d i u i t u d / **It** q u i d / **It** q u i t / **It** q u a d / **It** u i d e t / **It** i n / **It** q u o / **It** e / **It** a l i /
It q d / **It** e x t r e m u d / **It** u d e m / **It** a d u e n i t / **It** i n / **It** i l l u d / **It** q d / **It** p t e r i t / **It** e f f l u /
It x i t / **It** t a n t u / **It** r e m a n e t / **It** q d / **It** u i r t u t e / **It** r e c t e / **It** q / **It** f a c t / **It** c o n f e r t i t /
It s i b / **It** h o r e / **It** q u i d / **It** r e d i t / **It** e t / **It** d i e s / **It** e t / **It** m e s e s / **It** e t / **It** a n n i / **It** p r e /
It t e r i t u d / **It** t p p / **It** u n n q / **It** r e u e r t i t / **It** m e t / **It** q d / **It** s e q u a t / **It** s i r i / **It** p o t e s t /
It d / **It** n u n q / **It** t p o r / **It** a d u i u e n d / **It** t a t / **It** e o / **It** d e b / **It** e s s e / **It** c o t e n t i s /
It c i c q / **It** e m / **It** i n s t r u o n / **It** u t / **It** p l a c e a t / **It** p a g e n d a / **It** f a b u l a / **It** e m o /
It i n q u o r u d q / **It** f u e r i t / **It** a c t u / **It** p o t e t / **It** n e / **It** p a p i e n t i / **It** u s q / **It** p l a u d i /
It t e / **It** r e m e d / **It** b r e u e / **It** e m / **It** t p p / **It** e t a t / **It** f a t / **It** l o n g u d / **It** e / **It** a d b e n /
It h o n e s t e q / **It** u i u e n d / **It** t m / **It** p a s s e r e t / **It** l o n g u d / **It** n o / **It** m a g / **It** d o /
It l o n d / **It** e q u a d / **It** a g e / **It** u o l e / **It** p t e r i t a / **It** u e r m / **It** t p o r / **It** f u a n t a t e /
It e s t a t e / **It** a u t u p m u d q / **It** r e m i s s e / **It** u o r / **It** e m / **It** t a q u a d / **It** a d o l e s c e /
It t a d / **It** f i g n i f i c a t / **It** o s t e n d i t q / **It** f r u c t u s / **It** f u t u r o s / **It** r e l i q u a / **It** t p o r a /
It d e m e t e n d / **It** f r u c t i b / **It** e t / **It** p r o p r i e n d / **It** a c c o m o d a t a / **It** s u t /
It f r u c t u s / **It** a u t / **It** f e n e c t u t / **It** e s t / **It** u t / **It** f e p e / **It** i a / **It** d i x i / **It** a n t e / **It** p a r t o r /
It b o n o / **It** m e o r i a / **It** e t / **It** r o p i a / **It** u n n a / **It** e m / **It** q / **It** s e c o n d / **It** n a t u r a /
It f u i t / **It** s i t / **It** h a b e d a / **It** i n / **It** b o r n i b / **It** u t / **It** e / **It** a u t / **It** r a / **It** s e c o n d / **It** n a t u r a /
It q / **It** s e m b / **It** e m o r i / **It** u t / **It** i d / **It** r o t u n g i t / **It** a d o l e s c e t i b / **It** q a d a /
It c e s t e t i b / **It** a d u e r s a n t e / **It** e t / **It** r e p u g n a t e / **It** n a t u r a / **It** t a c q

adolescentes uncti sic mori videntur ut ad aquae multi-
tudine flammae vis opprimunt / Venes autem sic sua sponte nulla
adhibita incoceptis ignibus extinguunt / et quasi poma ex ar-
boribus cecidit si sit in aevellutis a maturatione et cocta deinde
sic vita adolestentibus vis auferet semper a maturatione / sine
quibus nulli tam rotunda est / ut quo prope ad mortem accedat / quasi
terram videre videntur / aliquandoque importuna ex longana
vigilantia uentis / Senectute autem nullus est certus terminus
recteque inuenerunt / quo ad minus officium exequi et tunc
in possit / et tam morte contemneret / Ex quo fit ut animo
per eriam sanctus sit / qui adolestentem et fortior / hoc illud
quod philosophus in tyrmino a solone vespone / ad illi querenti
qua tandem spe fretus sit tam audacter obstitit / respodit
senectute / Et vniuersis finibus optimis / ad vitam et morte
certisque sensibus opus ipsa sua eadem que coacmetant na-
tura dissoluit / ut nam ut edificum id dicitur fanthie
qui costruxit / sic homines eadem optime que cogitauerunt
natura dissoluit / Ita omnis cogitatio uero uerens egre
ineterata facile diuollit / Ita sit ut illud breue nite
veliquum nec aude appetendy semper / nec sua causa
deserendy sit / Uetatque paragoras in iussu imperator
ide ad depresso et statore uite decedere / Solone quod
elogium de se negat uelle sua morte dolore auer-
et lamet uacary Wolt credo se esse raru suu / Phant
stio am melius enim / Vicino me deceret lacrimis
neg finem a fletu faxit / Non censet lugeda esse
morte / quid in mortalitas cosequat / Ita sensus mori-
endi aliquis esse potest / usque usque ad exitum tempus profert
semper / post morte quid sensus / aut optat / aut nullus e
Itaque hoc meditati ad adolestentia debet esse mortem
ut negligant / sine que meditatiue tranquillo esse
animo uenire potest / Moriendy enim recte est / et idem
rectum an corpore die / Morte igitur omnibus horis impe-
detur / tunc quis poterit animo consistere / De qua uo
ita longum disputatiue opus esse uidetur / ad uerande
no L. Brutus qui in liberanda patria est interfatus
no duos deanos qui ad uoluntaria morte rursus
equorid inuenerunt / no M. Valerius qui ad suppli-
cium est profectus / ut fide hosti data coferuaret / no duos
supros que iter penis uliorporibus suis obstruere

noluerit / no ann tmd lucius paulus qui morte / iut
 college in cannesi ignominia tenentate / no max
cellid au9 interitid ne crudelissiq quid host honore
 sepulture carere pass9 e / 3 legionel meas qd spsi
 in origemb9 meid locid sepe pfectab alacri am no
 et erecto vnde se credituros indq9 arbitraret / Ad
 igit adolestetes et hy quid no plid indocti / b9 era
 colerunt id docti senes extreme sicut omnino / ut michi
 videt vnd om9 paretas uite sunt paretate / Ant pue
 riae certa studia / vnd igit ea dependat adolestetes /
 ut et mentid adolestere / vnd ea costas id ve
 quirit etas q media de / vnt vna eiq etat / huc ea qda
 querut in senectute / vnt extra studia quedam se
 uentut / Ergo ut supioru etatu studia oradul / sic
 oradul ena senectut / Ad id euenit paretas uite
 tep9 maturem mort affert / quid no videt / vnt qd
 ipe senia de morte no audea uob dicere qd co me
 lig ceenere michi in dea / q ab ea p 19 absit / Ergo
 nob pres p. supio tuq9 t leli uros clarissos mch9
 amicissos inuere arbitror / Et ea quid uitid que
 est pla uita notanda / Ad id sum9 inclusi in hys
 copagib9 corpor / inuere qda necessitat / et qm
 opere psum9 / Est ena anim9 celest / exaltissimo
 domicilio de p9 / et quasi demox9 interia / t locid
 diuie nature eternitat9 cotra / 3 / credo deos
 in mortales spaxisse animos in corpa / quana / ut
 esset qui terras tueret / quiq9 celestid ordine con
 teplates inuaret / ad uite mo atq9 constantia / Nec
 me plid raro atq9 disputato impulit / ut ita rodere
 3 / nobilitat ena9 sumoru philo sophoz et aucto
 ritat / Studie ba pitagora pitagoreosq9 incolas
 pene uob / qui esset italia philo sop9i quida noiati
 iniqua dubitasse / quin exomuer9a mete diuina de
 libat9 animos haberem9 / Demonstrabat inich9
 pterea q soxates supmo uite die de immortalitate
 amor / differ missis / qui esset om9 sapientissim9
 oraculo appollinis iudicat9 / Ad multa / vnt michi
 psuas / sic sento / ad tata uleeritas amo / p / ita
 meoria pteritoru / futuroq9 prudentia / tot auctitate
 stent / tot inueta no posse ad natura que eab res
 rotineat esse mortales / vnt q9 semp anim9 agit

8

net principiu moto habeat / quia ipse se moueat nec
sine quibus motu habitudo esse quia unus se ipse sit ve
luctus / Et ad simplex anima natura esset nec haberet
in se quibus admixtu / si par su atq; dissimile non
posse ad diuidi / Ad suo posset diuidi no posse ut ve
Magnos p suasi argumeto esse hores sine p ceras
antequad nati su / qd ena pueri ad artes diffinere
discat ipa celeriter res innumerabiles accipiunt
eas no tu primu accipe uideant / **Et** recordari et
remisi / **Hec** sit platonis fere apud xenophontem
aut moriens circ maior hoc dicit / **Nolite** arbitrari
mi carissimi filij me ad uos discessero unquam
aut nullu fore / **Atq;** ena ad uos ad ammu
med uidebat / **Et** esse in hac corpe ex his res qd
gerenda intelligebat / **Quid** igit esse creditate
ena si nullu uidebit / **Hec** uero claru memoru
post morte honores p maneret / si nichil corpe ipop
animi efficeret / qd duru memoria sui tenerem
Nichil quid unquam p suaderi potuit / animos ad
incorpiu esset inuere ad ex his exisset emori
Hec uero tu am esse in sapiente / ad ex in sapienti cor
pare euasisset / **Et** ad omi admixtio corport libe
ratu puru et integre esse repiss tu esse sapiente
Atq; ena ad hois natura morte dissoluat reterat
reterat quocq; qd discedat p spiritum e / **Et** bene uindia
illuc unde orta sit / **Quid** aut solg ut ad adest
ad discedit apparet / **Ad** uero uidet nichil esse
morti tu simile quid sopiunt / **Atqui** documentu
ammi maxie declarat pua diuinitate / **Quid** multa
ad tu remissi su et liberi futura p spiritum **Et**
intelligit / **Quales** futuri su / ad se plane corport
conclis relaxauerit / **Et** tuare p **hec** ita su sit me
tolite inquit ut deo / **Et** in uia e in teatun amig
ad corport uos tu deos ueretes / qui hanc pulchri
tudie tuent et regit memoria ued pie inno
catesq; seruab it / **Atq;** quid her moriens / **Nob**
si placet ued uideam / **Nemo** unquam meth per
suadet it sapio aut prey tuu penulo / aut duos
uol paulo et affirmu aut affirmu patre
aut patru / aut multos p states inuob / quos omi
merare no est necesse / tanta esse conatos que

ad posteritatem memoriae per timorem nisi animo cerneret
 posteritatem ad se pertinere. **A**ncofes ut de me ipso al-
 quid more sermo glorie me tatos labores diurnos noc-
 turnosq; domi milie q; suscipere fuisse. **I**n istis
 fuit glia mea quibus in id esse terminatus. **N**on
 nemel fuisse multo orio etate et quiete sine ullo
 aut labore aut cotentoe traducere. **E**t nescio quomo-
 animo exigent se posteritatem semp ita pspicebat
Isi eum excessisse in ta tu deniq; esset uictus. **Q**uid
 quid in ita se haberet ut animi in mortales esset
 spant cuiq; optimi am q; maxime ad mortale glaz
 interet. **Q**uid qd sapientissim q; equissim
 animo fultissim q; iniquissim. **N**onne uob uidetur
 ut nung qui p q; cernat et longiq; uidere se ad melio-
 rap hinc. **I**lle aut cui q; optusior sit aries no uidere
 tepid effere studio pres inod quos colui et dilexi
 uident. **N**eg uero eos solud conuenire habeo q; b
 ipe cognouit sed illos eno de quib; audiuert legi
 et ipe coscripsi. **Q**uo quid me p hinc te q; aut sane
 quib; facile retraxerit nec taqua reuocet p la-
 ut si quis de; michi largiat ut exhat uite etate
 reuocet et in rimo uagad ualde reuocet. **N**ec
 uero uelim quasi de uis se spatio aduocet ac alce
 reuocari. **Q**uid eno habz uita comodi qd no p on
 laboris. **E**t habeat sane habz tu certe aut parietate
 aut modu. **N**on libet eno michi deplorare uita
 qd multi et indocti ferent. **N**eg me uixisse pemit
 quo ita uixit no frustra me natu existime
 et existantia discedo taqua ex hinc pito no tunc qua
 edomo. **D**ommodi eno natura diuice p eno no
 bit no habitadi cedit. **I**n pclaro die ad nullu di-
 uinu aior coelud celud p hinc p hinc ex hat tu-
 sa et colluioe discedat. **P**ro hinc p hinc eno no ad eos
 solud in eos de quib; ante dixi uerid eno ad rathog
 meo quo uis uix melior natu est hinc pietate p-
 stator cui q; anime corp q; crematu quo cont de-
 ruit ab illo meo. **A**nimo uero no me de ferens
 sed respectas mea p hinc p hinc discessit quo michi
 ipe cernebat esse uemendud. **Q**ue ego casum

fortiter ferre visus sed non quo equo animo ferret sed
me ipse consolabar existimans non longinquum inter
nos digressum et discessum fore / **¶** Sed in istis reliquis
scipio id enim te ad lelio admirari solere dixisti
leio est senectus nec solus non molestus / **¶** Sed non
nuda / **¶** Sed si in hoc erro qui animos hominum morta-
les esse credam libenter erro nec in istis hunc errorem
quo delector / **¶** Sed vix extorqueri uolo / **¶** In mor-
tuus ut quidam innumera philosophi reserunt in istis
senectus non veretur / **¶** Sed hunc errorem meum mortui
philosophi irideant / **¶** Sed si non sumus immorta-
les futurum est extinguere hominum pro tempore opta-
bile est / **¶** Nam habet natura ut aliquid veridam-
um sic vivendi modum / **¶** Senectus autem etatis est
peractio / **¶** tamquam fabule cuius defectio
fugere debemus / **¶** presertim adiuncta senectate
¶ Nec habui de senectute que dicerem / **¶** sed quod uti-
nam perveniat / **¶** ut ea que ex me audistis / **¶** ex-
pecti probare possitis / **¶**

Sequitur Cullius de
senectute